

9. SINIF

**TÜRK DİLİ VE
EDEBİYATI**

**Konu Özetli
Soru Bankası**

TAYFUN USLU

9. SINIF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Copyright ©
Evrensel İletişim Yayın Dağıtım
San. Tic. Ltd. Şti.

Bu kitabın her hakkı
EVRENSEL İLETİŞİM LTD. ŞTİ.'e aittir.

Hangi amaçla olursa olsun, bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayınlayan yayınevinin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayınlanması ve depolanması yasaktır.

Yeni Ziraat Mah. 655. Sk. No: 15/A
Altındağ / ANKARA

Tel: (0312) 384 65 00

Faks: (0312) 384 61 00

email: evrensel@evrenseliletisim.com.tr

www.evrenseliletisim.com.tr

Yazar
Tayfun USLU

Genel Yayın Yönetmeni
Engin KARAPINAR

Redaksiyon
Sinan AYDIN

Dizgi - Tasarım
Reyhan ÇEVİK

Basım Yeri
Korza Basım

ISBN
978 - 605 - 9344 - 27 - 2

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'ettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın

Bastiğın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyen dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaî bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

Yazardan

Değerli Öğretmen Arkadaşlarım, Sevgili Öğrenciler,

Özel ve resmî eğitim kurumlarından edindiğim tecrübeler ışığında, öğrencinin ihtiyacına yönelik hazırladığım bu kitabı uzun, yorucu, bir o kadar da titiz bir çalışmayla sizlere sunuyorum.

MEB, 2016-2017 eğitim-öğretim yılından itibaren kademeli olarak öğretim programlarını değiştirmiş, aynı zamanda Türk edebiyatı ve dil anlatım derslerini tek çatı altında birleştirerek Türk dili ve edebiyatı dersi olarak okullarda okutmaya başlamıştır. 2017-2018 yılında da öğretim programlarında yine birtakım değişiklikler yapmıştır. Bu nedenle değişen ders içeriklerine ve konuların artan çeşitliliğine uygun olarak bu çalışmamıza konu özetleri ekleyip soru sayılarını da konuların ağırlıklarına göre arttırdık.

MEB'in değişen 9. sınıf kazanımlarının tümüne yönelik hazırladığımız konu özetli soru bankasında en kolay soru yanında zor sorulara, farklı soru kalıpları yanında ÖSYM'nin ve MEB'in sınavlarında kullanılan soru kalıplarına, öğrenciye bilişsel alan basamaklarından hatırlama, kavrama, analiz, sentez yaptıracak sorulara, soru öncüllerinde verdiğim farklı bilgilerle bilgileri pekiştiren, öğrencinin temel ilke ve kavramlarla düşünme becerisini yoklayan sorulara ve konuların özünü testlerden önce veren konu özetlerine, kitap kenarlarında oluşturulan sütunlarda hatırlatma, uyarı, bilgi kutusu gibi pratik bilgilere de yer verdik.

Sınavlara hazırlığın, bilgileri pekiştirmenin ve kalıcı hafızaya bilgileri aktarmanın en önemli adımı kuşkusuz bol ve farklı tarzda sorular çözmektir. Bu nedenle bu kitaptaki soruları çözerek okul ve sınavlardaki başarınızı, soruları çözme hızınızı artacaktır.

Kitabın hazırlanmasında her zaman yanımda olan aileme ve desteğini eksik etmeyen Evrensel İletişim Yayınevine teşekkür ederim.

Fedakâr meslektaşlarıma, siz değerli öğrencilerime sağlıklı ve başarılı bir hayat diliyorum.

Tayfun USLU
Ankara

İçindekiler

	Test Sayısı	Sayfa Numarası
1. ÜNİTE: GİRİŞ		8
Edebiyatın Bilimle İlişkisi Konu Özeti.....		11
Metinlerin Sınıflandırılması Konu Özeti.....		13
Giriş Cevaplı Test	3 Test	14
Dil Bilgisi - Dilin Kullanımından Doğan Türler Konu Özeti		20
Dil Bilgisi - Dilin Kullanımından Doğan Türler Cevaplı Test	1 Test	22
Sözlü İletişim - İletişim Konu Özeti		24
Sözlü İletişim - İletişim Cevaplı Test	1 Test	26
Yazma - Yazma Süreci / Yazım Kuralları Konu Özeti		28
Yazma - Yazma Süreci / Yazım Kuralları Cevaplı Test	2 Test	36
2. ÜNİTE: HİKÂYE		42
Hikaye Cevaplı Test	5 Test	46
Dil Bilgisi - İsim (Ad) Konu Özeti.....		56
Dil Bilgisi - İsim (Ad) Cevaplı Test	3 Test	60
Noktalama İşaretleri Konu Özeti		66
Noktalama İşaretleri Cevaplı Test	2 Test	72
Sözlü İletişim - Sunu Hazırlama.....		76
Sözlü İletişim - Sunu Hazırlama Cevaplı Test	1 Test	78
3. ÜNİTE: ŞİİR		82
Şiir Cevaplı Test	7 Test	92
Dil Bilgisi - Sıfat (Ön Ad) Konu Özeti		106
Dil Bilgisi - Sıfat (Ön Ad) Cevaplı Test	3 Test	110
4. ÜNİTE: MASAL / FABL		118
Masal / Fabl Cevaplı Test.....	4 Test	122
Dil Bilgisi - Edat (İlgeç) / Bağlaç / Ünlem Konu Özeti		130
Dil Bilgisi - Edat (İlgeç) / Bağlaç / Ünlem Cevaplı Test	3 Test	132
Sözlü İletişim - Dinleme Konu Özeti		138
Sözlü İletişim - Dinleme Cevaplı Test	1 Test	140
5. ÜNİTE : ROMAN		144
Roman Cevaplı Test	4 Test	150
Dil Bilgisi - Zamir (Adıl) Konu Özeti		158
Dil Bilgisi - Zamir (Adıl) Cevaplı Test	2 Test	160
Sözlü İletişim - Hazırlıklı Konuşma Konu Özeti		164
Sözlü İletişim - Hazırlıklı Konuşma Cevaplı Test	1 Test	166
6. ÜNİTE: TİYATRO		170
Tiyatro Cevaplı Test.....	9 Test	174
Dil Bilgisi - Zarf (Belirteç) Konu Özeti		192
Dil Bilgisi - Zarf (Belirteç) Cevaplı Test	2 Test	196
7.ÜNİTE: BİYOGRAFİ / OTOBİYOGRAFİ		202
Biyografi / Otopiyografi Cevaplı Test.....	3 Test	204
8. ÜNİTE: MEKTUP / E POSTA		212
Yazma - Dilekçe / Tutanak Konu Özeti		215
Mektup / E-Posta Cevaplı Test	4 Test	218
Yazma - Dilekçe / Tutanak Cevaplı Test	2 Test	226
Dil Bilgisi - Fiil (Eylem) Konu Özeti		230
Dil Bilgisi - Fiil (Eylem) Cevaplı Test	3 Test	234
Sözlü İletişim - Açık Oturum Konu Özeti		240
Sözlü İletişim - Açık Oturum Cevaplı Test	1 Test	242
9. ÜNİTE: GÜNLÜK - BLOG		246
Günlük / Blog Cevaplı Test	4 Test	248

1. ÜNİTE

GİRİŞ

Edebiyat

Edebiyat sözcüğü Arapça kökenli “iyi ahlak, incelik, terbiye “ anlamlarına gelen “edeb” sözcüğünden türetilmiştir.

Eskiden “edeb” sözcüğü “düzgün, güzel söz söylemeyi öğreten bilgi” anlamında kullanılırken Tanzimat Döneminin usta kalemi Şinâsi, “Edebiyat insana güzel ahlakı öğreteceği için edeb adını almıştır.” diyerek “edebiyat” sözcüğünün “edeb” kökünden türediğini ve düzgün söz söyleme anlamının yanında edebiyatla ahlak arasında bir ilişki kurmuş ve “edebiyat” sözcüğünün günümüzdeki anlamıyla ilk kez kullanmıştır.

Namık Kemal de Şinasi'nin edebiyatla ilgili bu düşüncelerine katılarak edebiyata “ahlaki ve millî” bir amaç yüklemiştir. Namık Kemal, edebiyatsız bir milleti dilsiz bir insana benzetmiştir.

Edebiyat hakkında birçok tanım yapılsa da bu tanımların birbiriyle ortak olan noktaları vardır. Bunlar:

1. **Edebiyat, estetik yani sanatsal bir zevk sağlamak amacı güder.**
2. **Duygu ve düşünceleri estetik bir şekilde ifade eder.**
3. **Dilin konuşma ve düzyazı dilinden farklı yanlarını ortaya koyar.**
4. **Kurmaca bir anlatım biçimidir.**

Bunların ışığında bir edebiyat tanımı yaparsak:

Edebiyat; olay, duygu, düşünce ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatıdır.

Her söylenen söz her yazılan yazı edebiyat değildir. Edebiyat olabilmesi için edebî eserin insanda estetik birtakım zevkler uyandırması gerekmektedir.

Türk Edebiyatının Dönemleri

Bir toplumun yaşadığı coğrafi çevre, toplum hayatı, siyasal ve toplumsal gelişmeler edebiyatı doğrudan etkilemektedir. Savaşlar, göçler, din değişiklikleri karşısında değişen kültür edebiyatı etkilemiştir. Bazen bu durumlar edebiyatın içeriğini ve özelliklerini de değiştirebilmektedir.

Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında **din değişikliği, kültürel değişim, sanat anlayışının değişikliği, coğrafi değişim, lehçe ve şivenin zaman içerisinde değişimleri** etkili olmuştur.

Bu ölçütler neticesinde yaşanan değişimlerle Türk edebiyatı gruplandırılarak üç ana sınıfa ayrılmıştır.

A. İslamiyetin Kabulünden Önceki Türk Edebiyatı

1. Sözlü Edebiyat

2. Yazılı Edebiyat

B. İslamiyetin Kabulünden Sonraki Türk Edebiyatı

1. Divan Edebiyatı

2. Halk Edebiyatı

a. Anonim Halk Edebiyatı

b. Dinî-Tasavvufî (Tekke) Halk Edebiyatı

c. Âşık Tarzı Halk Edebiyatı

Şinâsi:

“Edebiyat insana güzel ahlakı öğreteceği için edeb adını almıştır.”

Hatırlatma

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı

↓
Talas Savaşı (751)

↓
İslamiyetin Kabulünden Sonraki Türk Edebiyatı

↓
Tanzimat Fermanı (1839)

↓
Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı

C. Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı

1. Tanzimat Dönemi Edebiyatı (1860-1896)
2. Servetifünun Dönemi Edebiyatı (1896-1901)
3. Fecriati Topluluğu (1909-1912)
4. Millî Edebiyat Dönemi (1911-1923)
5. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (1923-...)

A. İslamiyetin Kabulünden Önceki Türk Edebiyatı

Türklerin İslamiyet'i kabul ettikleri 9. ve 10. yüzyıllara kadar oluşan edebiyattır. Sözlü ve yazılı olarak iki grupta incelenir.

1. Sözlü Edebiyat

Yazının icat edilmediği zamanlardaki edebiyattır. Divan-ı Lügat'it Türk'ten ve çeşitli kaynaklardan bu dönem edebiyatına ait bilgileri edinmekteyiz.

Özellikleri:

- Şiirler, "kopuz" adı verilen sazla dile getirilmiştir.
- Ölçü olarak "hece ölçüsü" kullanılmıştır.
- Nazım birimi "dörtlük"tür.
- Sade bir dili vardır.
- Şiirlerde yarım uyak kullanılmıştır.
- Anlatılarda doğa, aşk ve ölüm konuları işlenmiştir.

Sözlü Dönemin Ürünleri:

- a. Koşuk:** Lirik, coşkulu şiirlerdir. Konusu doğa, aşk, savaş ve yiğitliktir. Bu tür daha sonra halk edebiyatında "koşma" adıyla anılmıştır.
- b. Sav:** Öğüt içeren dönemin özlü sözleridir. Bugünkü atasözleridir.
- c. Sagu:** "Yuğ" adı verilen ölüm törenlerinde ölen kişi adına söylenen ağıtlardır. Bu tarz şiir-
lere halk edebiyatında "ağıt", divan edebiyatında "mersiye" adı verilir.
- d. Destan:** Bir toplumu derinden etkileyen savaş, doğal afet, göç gibi olayların sonucunda halk arasında kendiliğinden oluşan, yazarı belli olmayan (anonim) uzun nazım türüdür.

2. Yazılı Edebiyat

Milattan sonra 8. yüzyılda Orhun Abideleri (Köktürk Yazıtları) ile ilk yazılı ürünler ortaya çıkmaya başlamıştır.

Özellikleri:

- Köktürkçe ve Uygurca ile yazılmıştır.
- Hem dinî hem de din dışı ürünler verilmiştir.
- Şiirlerde nazım birimi dörtlük; ölçü, hece ölçüsüdür.

Yazılı Dönemin Ürünleri:

Orhun Abideleri

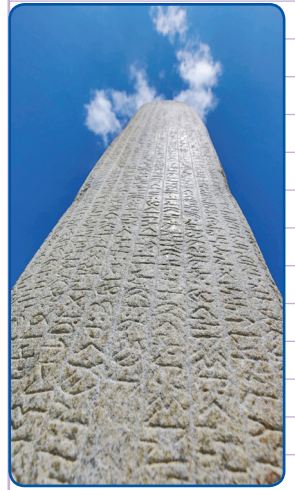
- Vezir Tonyukuk Yazıtı (720)

Bilgi Kutusu

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı

- Göçebelik
- Köktanrı, Maniheizm, Budizm inancı
- Öz Türkçe
- Sagu, koşuk, destan

Orhun Yazıtları - Vezir Tonyukuk Yazıtı (720).

- Kültiğin Yazıtı (732)
- Bilge Kağan Yazıtı (735)

Uygur Yazıtları

- Altun Yaruk
- Sekiz Yükmeç
- İrk Bitig
- Kalyanamkara ve Papamkara

B. İslamiyetin Kabulünden Sonraki Türk Edebiyatı

İslamiyet'in etkisiyle oluşan 10. yüzyıl ile 19. yüzyıllar arasında süren şiirin ağırlıkta olduğu edebiyattır.

İslamiyet öncesinden gelen gelenekle oluşmuş "halk edebiyatı" ve Osmanlı sarayının çevresinde Arapça, Farsça ve Türkçe ile gelişen "divan edebiyatı" olarak iki ana kolda gelişir.

1. Divan Edebiyatı

"Yüksek zümre edebiyatı", "Klasik Türk edebiyatı" gibi isimlerle de anılan divan edebiyatı; Arapça, Farsça etkisinde kuralcı, şekilci, sanatlı ağır bir dille ve "mazmun" adı verilen sembolik ifadelerle oluşmuş soyut bir edebiyattır.

Beyitler halinde, aruz ölçüsüyle; **gazel, kaside, mesnevi, şarkı, murabba, tuyuğ, rubai, terci-i bent, terkib-i bent** gibi nazım biçimleriyle oluşur.

2. Halk Edebiyatı

Türklerin İslamiyet'i kabul etmeden önceki kültürün bir devamıdır. Hece ölçüsüyle ve dört-lüklerle oluşmuştur. 3 kolda gelişmiştir.

a. Anonim Halk Edebiyatı: Türkü, ninni, mani, ağıt

b. Dinî-Tasavvufî (Tekke Halk Edebiyatı): İlahi, nefes, deme, şathiye, devriye, nutuk

c. Âşık Tarzı Halk Edebiyatı: Koşma, semai, varsağı, destan

C. Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı

19. yüzyılda Osmanlı'yı geride bırakıp oldukça gelişen Avrupa'ya gönderilen öğrencilerin, Batı kültürünü yakından tanımaları sonucu ülkeye dönüşlerinde oluşturdukları Batı edebiyatının etkisindeki yeni Türk edebiyatıdır. Bu yeni edebiyat beş kolda sınıflanmaktadır.

1. **Tanzimat Dönemi Edebiyatı (1860-1896)**
2. **Servetifünun Dönemi Edebiyatı (1896-1901)**
3. **Fecriati Topluluğu (1909-1912)**
4. **Millî Edebiyat Dönemi (1911-1923)**
5. **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (1923-...)**

Bilim ve Sanat

Bilim, çevre hakkında deneyler yoluyla gözlemler yaparak, olaylar ve olgular arasında neden-sonuç ilişkisiyle hareket edip gelecekle ilgili çıkarımlarda bulunan sistemli düşünsel çabalarıdır. Sanat ise insanın duygu ve düşüncelerinin çeşitli araçlarla estetik bir biçimde ifade edilmesidir.

Bilim yöntem olarak deneyi, sanat ise yöntem olarak duyguların ifade biçimlerini kullanmaktadır.

Bilgi Kutusu

İslamiyet Etkisinde Türk Edebiyatı

- Yerleşik hayat
- İslamiyet
- Arapça, Farsça etkisinde Türkçe
- Koşma, türkü, ağıt vb.
- Gazel, kaside, mesnevi vb.

Bilgi Kutusu

Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı

- Batılı yaşam biçimi
- İslamiyet
- Batı dillerinin etkisinde Türkçe
- Gazete, roman, tiyatro

Bilim nesnel iken sanat öznedir.

Bilim nesnel gerçeğe sistematik bir biçimde ulaşma çabasıdayken sanat gerçeğin insanda yarattığı duyguları sistematik olmadan ifade etmeye çabalar.

Bilim adamı duygulardan arınarak, sadece akıl ile doğruyu bulmak isterken; sanatçı, duygularını incelterek ve yücelterek aşk ve gönül yolu ile gerçeği ve güzeli bulmaya çalışır.

Edebiyatın Bilimle İlişkisi

Her yönüyle insanı anlatma çabasındaki edebiyat; hikâye, roman, şiir vb. edebî türlerde gerçeğe yaklaşmak için zaman zaman bilim dallarından faydalanır. Edebî eser içerisinde insanın olaylar, durumlar karşısındaki ruhsal durumunu analiz ederken **psikoloji** biliminden, insanın geçmişteki yaşantılarını yansıtırken **tarihten**, insanın eser içerisinde bulunduğu mekânı yansıtırken **coğrafyadan**, eserde insanın evrende varlık nedenini sorgularken **felsefeden** ve çeşitli bilim dallarından farklı seviyelerde yararlanmaktadır.

Edebî eserlerle ortaya konan insanlığın hayal gücü zaman zaman bilimsel çalışmalara ilham vermiştir. Örneğin Fransız yazar Jules Verne'nin 1865'te yazdığı "Ay'a Yolculuk" romanında, 900 ayak uzunluğunda bir toptan fırlatılan füzenin 4 gün sonra Ay'a ulaşmasını anlatmıştır. Yaklaşık 100 yıl sonra Temmuz 1969'da insanoğlu Ay'a ayak basmış bir anlamda **edebiyat bilime ön ayak olmuştur**.

Edebiyatın Bilim Dallarına İle İlişkisi

Her edebî metnin bir mesajı vardır. Bu mesaj sosyal, dinî, tarihî, psikolojik, kültürel olabilir. Edebî eserler mesajları diğer bilim dallarından farklı bir biçimde ele alır ve değerlendirir. Edebî eserler olaylara, insanlara ve eşyalara farklı anlamlar yükler. Bazen zaman ve mekânı değiştirerek yeni zamanlar ve mekânlar oluşturabilir. Bu kurmacayı gerçekleştirirken tarih, felsefe, sosyoloji, psikoloji gibi bilim dallarından ayrılır. Aynı zamanda bu bilim dallarının verilerinden de faydalanır.

Edebiyat – Edebiyat Tarihi İlişkisi

Edebiyat tarihi bir topluma ait edebî eserlerin topluca değerlendirildiği, eleştirildiği, çözüldüğü bir alandır. Edebiyat tarihi olmadan edebî eserlerin gün yüzüne çıkarılması, değerlendirilmesi ve yaşatılması söz konusu olamaz. Eserleri meydana getiren yazarların hayatlarını öğrenmemiz, eserin yazıldığı dönemle ilişkisini kurmamız edebiyat tarihi sayesinde mümkün olabilmektedir.

Edebî eserin yaşayabilmesi için edebiyat tarihi şarttır. Edebiyat, edebî eser ve edebiyat tarihi birbirlerini tamamlayan bir alan oluştururlar.

Edebiyat - Tarih İlişkisi

Tarih insanların geçmişte bıraktığı yazılı belgelere ve yarattıkları eserlere dayalı olarak onların hayatlarını birçok yönden ele alıp araştıran bilim dalıdır.

Tarih geçmişte yaşanan birçok şeyi belgelere dayanarak bize aktarır. Bu aktarmada edebiyatın birikiminden ve verilerinden de yararlanır. İyi bir tarih yazarı aynı zamanda iyi bir edebiyatçıdır da. Yüzyıllar öncesinde yazılmış edebî metinler tarihi gerçeklere ışık tutabilir. Diğer yandan edebî eserler de tarihin verilerinden yararlanmaktadır.

Edebiyat - Toplum Bilimi (Sosyoloji) İlişkisi

Edebî eserler çoğunlukla insan ilişkilerine yönelmiş ürünlerdir. İnsan topluluklarının yapısı, olaylar karşısındaki tepki ve tutumları toplum biliminin alanına girmektedir. Dolayısıyla edebiyat bize toplum hayatındaki değişimleri, gelişimleri göstermektedir. Toplumbilimini öğrenmeden edebî bir eser yazmak zordur.

Hatırlatma

Hatırlatma

Bilim ve sanat; kaynağını ve hızını tabiatın, gücünü insanın zihinsel ve yaratıcı dehasından alarak kısa vadede insanın yaşam kalitesini ve standardını yükseltmeye, uzun vadede ise insanlığı üstün medeniyet seviyesine çıkarmaya araçtır.

Hatırlatma

Hatırlatma

Objektif, kesin, tutarlı verileri ve ölçüleri ile bilim, sanatın kendi özgün yapısının tutarlı olmasını ve güçlü bir yapı oluşturmasını sağlamaktadır.

Bilgi Kutusu

Edebiyat, malzemesi dil olan bir güzel sanat etkinliğidir. Güzel sanat eserleri insanlığa ve uygarlığa büyük katkıda bulunan yüksek duygu ve düşünce ürünleridir.

Hatırlatma**Hatırlatma**

Bir toplum veya bir millet tarihçiler tarafından incelenip değerlendirilirken sadece yaptıkları savaşları, anlaşmaları, zaferleri değil oluşturdukları bilim, sanat gibi özgün yaratıcılık ürünlerini de göz önünde bulundurmaktadır.

Edebiyat - Psikoloji İlişkisi

Edebî eser içerisinde kahramanlar yaşadıkları olaylardan etkilenir, davranışlarını değiştirir, kişiliklerinde farklılıklar oluşur. Yazar insanı ne kadar iyi tanıdıysa eserini o derecede başarılı kılar. Bu nedenle psikoloji bilimine hâkim olan bir edebiyatçı, insanı iç dünyasıyla birlikte ele alarak olay örgüsünü yaratmada ve karakterlerini yaşatmada başarılı olur.

Edebiyat - Felsefe İlişkisi

Kimi felsefeciler edebiyattan oldukça çok etkilenmişlerdir. Edebiyat eserinde ortaya konulan dünya ve bu dünyanın ilişkiler sistemi sorgulanırken felsefe bu çözümlenmeye anahtardır. Edebiyatçı felsefe biliminin düşünce sistemini eserine yeni bir dünya yaratırken sokmaktadır.

Edebiyat - Coğrafya İlişkisi

Her eser bir mekân üzerinde yükselir. Mekân ise coğrafya biliminden birtakım özellikler alarak çizilir. Bir bölgeyi tanıtmak, oranın özelliklerinden bahsetmek eser içerisinde coğrafyanın yararlanıldığını gösterir. Edebiyat coğrafyayı her zaman bir araç olarak kullanabilir. Coğrafyadan yararlanmayan bir edebî eserden söz etmek mümkün değildir.

Edebî Metinlerin Özellikleri

Edebî eser malzemesi dil olan bir güzel sanat eseridir. Musikide malzeme ses; resimde çizgi ve renk; heykeltçilikte taş, mermer; edebî eserde de dildir.

Edebî metinlerin bir tek anlamı yoktur. Anlamları vardır. Bu metinler her okunduğunda farklı anlamlara gelebilmektedir. Edebî metinleri diğer metinlerden ayıran bir diğer özellik ise kurmaca olmalarıdır. Dış dünyayı model alarak onu yeniden kuran bir yapısı vardır. Bu özellikler göz önüne alındığında edebî metinler sanatsal işlevi olan metinlerdir.

Edebiyatın Güzel Sanatlar İçindeki Yeri

Sanat kelimesi Arapça “sana’a” kökünden gelen “yapmak, üretmek” anlamında bir kelimedir. Bu yapma ve üretme işi sıradan bir eylem değildir. Sanat bir insan işi, bir insan yaratması olarak yine insanın kendini ifade etme yollarından biridir.

Sanat; insanların gördükleri, işittikleri, his ve hayal ettikleri olayların ve güzelliklerin, insanlarda estetik bir heyecan uyandıracak şekilde ifade edilmesidir. Sanat eseri her zaman tek, eşsiz ve benzersizdir. Kopya edilebilir ama asla tekrarlanamaz.

Bunun yanında insan eliyle, diliyle ya da zihni ile ortaya çıkmış her eser veya faaliyet sanat değildir. Sanat ile zanaat birbirine karıştırılmamalıdır. Zanaat insanların maddeye dayanan gereksinimlerini karşılamak üzere yapılan ve deneyim, ustalık isteyen bir insan faaliyetidir. Ayakkabıcılık, marangozluk, terzilik gibi bu meslekler genellikle faydaya dayalıdır. Bu bakımdan sanat ve zanaatın amaçları birbirinden farklılık gösterir. Sanatın ortaya çıkardığı eserin biricik, eşsiz olması beklenirken zanaatın ortaya çıkardığı ürün birbirinin aynı bir faydaya yöneliktir.

Sanat veya zanaat eserinin ayırıcı özelliği **orijinallik, benzersizlik, teklik** şeklinde sıralanabilir.

Güzel Sanatlar Batılı filozof ve estetikçiler tarafından daha çok beşli bir grupalamaya tabi tutulmuştur. Bunlar; mimari, heykel, resim, müzik ve edebiyattır.

Güzel sanatlar için klasik, geleneksel sınıflandırmaya göre güzel sanatlar:

- 1. Plastik - Görsel Sanatlar:** resim, heykel, kabartma, hat, minyatür, mimari
- 2. Fonetik - İşitsel Sanatlar:** müzik ve edebiyat
- 3. Ritmik - Dramatik Sanatlar:** tiyatro, bale, opera, dans, sinema

Metinlerin Sınıflandırılması

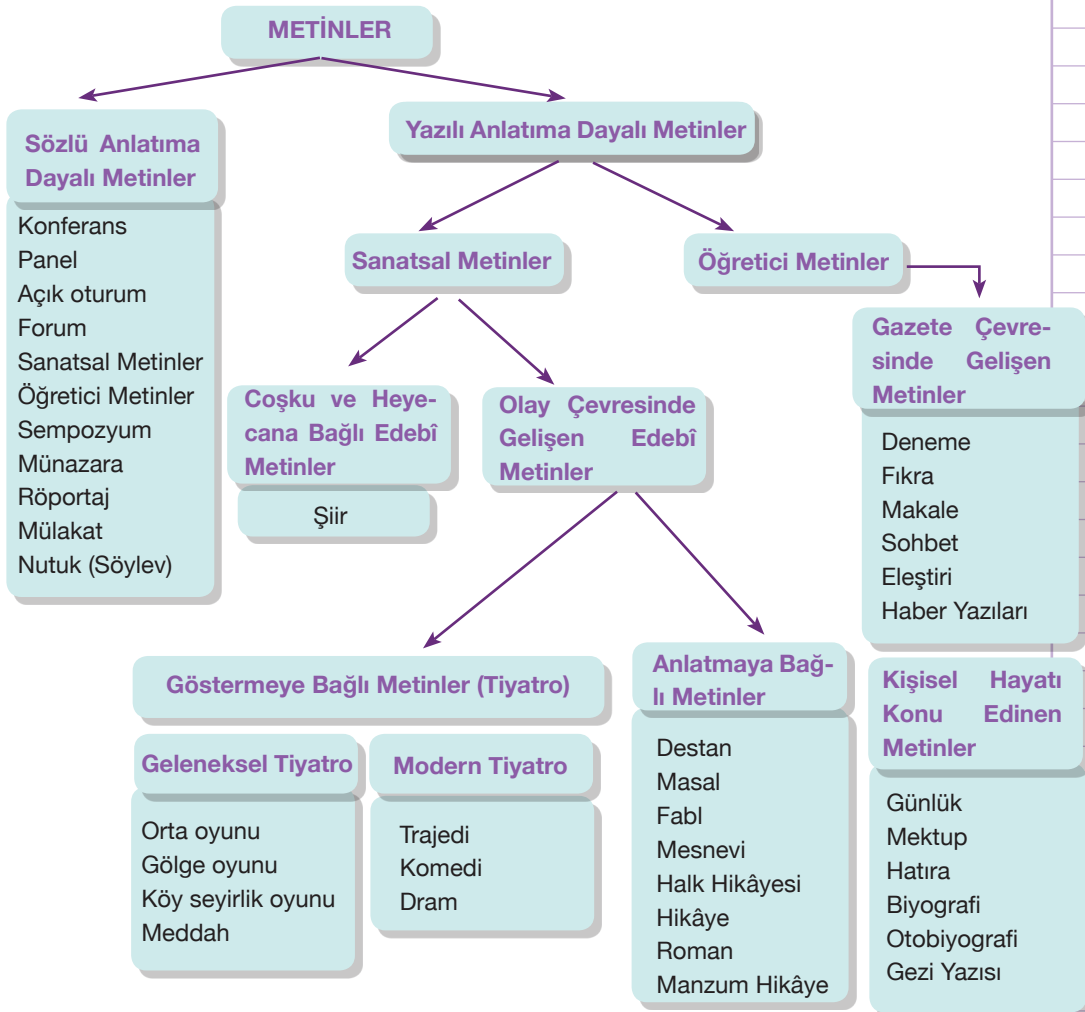
Metinler, insanların iletişim ihtiyacından doğmuştur. İnsanların kalıcı olmak amacıyla yazılı iletişimi icat etmeleriyle sistematik bir biçimde büyüyen yazı, metinlerle birlikte iletişimin kapasitesini zenginleştirmiştir. Zaman içerisinde gittikçe çeşitlenen metinlerin ortaklıklarına göre bir sınıflandırmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu sınıflandırma yapılırken aşağıdaki ölçütler temel alınmıştır:

- Metnin sunulmuş biçimi (yazılı ya da sözlü)
- Metnin yazılış amacı
- Anlatım biçimi
- Gerçekle olan ilişkisi
- Dilin işlevleri

Bilgi Kutusu

Edebiyatta eserleri yazılış amaçlarına veya içeriğine göre sınıflandırmak okuyucunun istediği esere ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.

1. Edebiyat terimi için aşağıdakilerden hangisi doğru olamaz?

- A) Duygu ve düşünceleri etkili bir biçimde ifade eder.
- B) Dili araç olarak değil amaç olarak kullanır.
- C) Estetik doyum sağlamak amacı güder.
- D) Konuşma dilinden farklı yanları ortaya koyar.
- E) Gerçeği olduğu gibi yansıtmayı hedefler.

2. Her söylenen sözün ve yazılan her yazının edebiyat olmadığı aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Edebî eser insanlara bir şeyler öğretmelidir.
- B) Eserin nasıl yazıldığı değil içeriğinin ne olduğu önemlidir.
- C) Edebî eserin insanda estetik birtakım zevkler uyandırması gerekmektedir.
- D) Her yapılan eserin topluma hitap etmemesi gerekmektedir.
- E) Bir eserin edebî eser olması için ilk okunuşta anlaşılabilmesi gerekir.

3. Aşağıdakilerden hangisi farklı edebiyat tanımlarının ortak özelliklerinden olamaz?

- A) Edebiyat, estetik yani sanatsal bir zevk sağlamak amacı güder.
- B) Boş zamanları değerli kılmak için önemli bir araçtır.
- C) Duygu ve düşünceleri estetik bir şekilde ifade eder.
- D) Dilin konuşma ve düzyazı dilinden farklı yanlarını ortaya koyar.
- E) Kurmaca bir anlatım biçimidir.

4. Aşağıdakilerden hangisinde bir bilgi yanlışlığı vardır?

- A) Edebiyat insanla ilgili olan her şeyi konu edinmektedir.
- B) Bir edebî eser dış dünyayı gerçekçi bir şekilde hatta birebir yansıtmayı hedefleyebilir.
- C) Edebiyat, insanda güzel hisler, estetik bir zevk uyandıran dil ürünüdür.
- D) Edebî eserler estetik bir şekilde okuyucuya bir şeyler öğretmenin amacındadır.
- E) Edebiyat; güzel söz söylemenin yanında güzel ahlak yaratmayı da amaçlar.

5. Aşağıdakilerden hangisinde bir bilgi yanlışlığı vardır?

- A) Sanatsal metinlerde sözcükler genellikle mecaz ve yan anlamıyla öğretici metinler gerçek anlamı sözcüklerle oluşturulur.
- B) Öğretici metinlerde dil günlük konuşma diliyle oluşurken sanatsal metinlerde dil günlük konuşma dilinin sınırlarını aşar.
- C) Sanatsal metinler oluşturulurken bilgi verme amacı güdülmez.
- D) Öğretici metinlerde dil göndergesel işlevde kullanılır.
- E) Sanatsal metinlerle öğretici metinler kişisel hayatı konu alan metinlerdir.

6. Aşağıdakilerden hangisi sanatsal metinler ile öğretici metinlerin ortak özelliklerindendir?

- A) Metinlerde dil göndergesel işlevde kullanılır.
- B) Bilgi edinilen metinlerdir.
- C) Sözcüklerin gerçek anlamları kullanılır.
- D) Daha çok betimleyici anlatımla kurulurlar.
- E) Belli bir plana dayanır.

7. Aşağıdakilerden hangisi metinlerin sınıflandırılmasında göz önünde tutulan özelliklerden değildir?

- A) Metnin yazılış amacı
- B) Gerçeklikle olan ilişkisi
- C) Metnin sayfa düzeni
- D) Metinde kullanılan anlatım biçimi
- E) Metnin nerede kullanılacağı

8. Metinler anlatım biçimlerine, gerçeklikle ilişkilerine ve yazılış amaçlarına göre nasıl gruplandırılır?

- A) Sanat metinleri - Göstermeye bağlı edebî metinler
- B) Sanat metinleri - Öğretici metinler
- C) Göstermeye bağlı edebî metinler - Anlatmaya bağlı edebî metinler
- D) Anlatmaya bağlı edebî metinler - Sanat metinleri
- E) Edebî metinler - Sanat metinleri

9. Bir metnin edebî bir özellik taşıması için aşağıdakilerden hangisine ihtiyacı yoktur?

- A) Sanatsal bir içeriği olmalıdır.
- B) İnsanda güzel duygular, hayaller uyandırmalıdır.
- C) İkna etmeli, düşündürmeli, yönlendirmelidir.
- D) İnsanın iç dünyasına seslenmelidir.
- E) Kurmaca bir yapısı olmalıdır.

10. Aşağıdakilerden hangisi edebî metinlerin özelliklerinden değildir?

- A) Açıklama, tartışma, kanıtlama anlatım biçimlerinden yararlanır.
- B) Kurmaca metin özelliği gösterir.
- C) Dil dışı unsurlara gerek duyulmaz.
- D) Sözcükler genelde yan ve mecaz anlamda kullanılır.
- E) Söz sanatlarına ve imgelere başvurur.

11. Olay çevresinde gelişen edebî metinler hangi gruplara ayrılır?

- A) Anlatmaya bağlı edebî metinler - Coşku ve heyecana bağlı edebî metinler
- B) Coşku ve heyecana bağlı edebî metinler - Göstermeye bağlı edebî metinler
- C) Öğretici metinler - Sanatsal metinler
- D) Anlatmaya bağlı edebî metinler - Göstermeye bağlı edebî metinler
- E) Türk tiyatrosu - Anlatmaya bağlı edebî metinler

12. Edebiyat eserleri ortaya konurken çeşitli bilim dallarından da faydalanılabilmektedir.

Aşağıdakilerden hangisi edebiyatın çokça yararlandığı bilim dallarından değildir?

- A) Psikoloji
- B) Coğrafya
- C) Tarih
- D) Radyoloji
- E) Sosyoloji

13. Farklı bilim dallarından faydalanması edebiyatın hangi yanını gösterir?

- A) Eserin gerçeğe yaklaştığını
- B) İçeriğinin sağlam oluşturulduğunu
- C) Bilimsel metotlarla oluşturulduğunu
- D) Deney ve gözleme dayandığını
- E) Dili malzeme olarak kullandığını

A	D	D	A	C	B	C	E	E	D	B	C	E
1	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

1. Aşağıdakilerden hangisi sanatsal metin değildir?

- A) Mektup B) Masal C) Mesnevi
D) Karagöz E) Destan

2. Aşağıdakilerden hangisi kişisel hayatı konu alan metinlerden değildir?

- A) Otobiyografi B) Gezi yazısı
C) Anı D) Eleştiri
E) Günlük

3. “Bir edebî metin her okuyucuda farklı duygular hissettirebilir.” **söz**üyle anlatılmak istenene aşağıdakilerden hangisi en yakındır?

- A) Her okuyucunun okuma hızı farklıdır.
B) Bir metin ancak birkaç kez okunduğunda anlaşılabilir.
C) Gerçek algımız duygularımızdan etkilenmektedir.
D) Herkesin yaşantıları farklıdır dolayısıyla her metin farklı yorumlanır.
E) Yan ve mecaz anlamlı sözcükler kişiden kişiye farklı çağrışım yapar.

4. Edebî metinler doğruluk-yanlışlık ölçütüne göre değerlendirildiğinde aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Her metin gibi edebî metinler de kanıtlanmış gerçeklere dayanmalıdır.
B) Kurmaca metin de olsa edebî metinlerin doğru yanları olmalıdır.
C) Edebî metinler doğruluk-yanlışlık ölçütüne göre değerlendirilemez.
D) Edebî metinlerde yanlış bilgiler de bulunabilir.
E) Edebî metinler ne kadar doğru içerirse o kadar başarılı olur.

5. Bir edebiyat terimi olan kurmaca metin ile anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gerçeğin değiştirilmeden olduğu gibi yansıtılması
B) Metnin bir plana bağlı kalınarak düzenli bir şekilde kurulması
C) Gerçeğin duygu ve düşünceyle yeniden yaratılması
D) Oluşturulan metnin kişi, yer, zaman öğeleriyle kurulması
E) Hayal gücünü katmadan gerçeğin yeniden oluşturulması

6. Aşağıdakilerden hangisi öğretici metinlerin amaçlarından biri olamaz?

- A) Okuyanın düşüncesini değiştirmek
B) Konu üstüne düşündürmek
C) Okuyanı gelecek hakkında uyarmak
D) Bir düşünceyi savunmak
E) Kurmaca gerçeklik oluşturmak

7. Aşağıdakilerden hangisi öğretici metinlerin ortak özellikleri arasında yer almaz?

- A) Yalın dil kullanılarak yanlış anlaşılma önlenir.
B) Genellikle nesnel yargılara yer verilir.
C) Yazar hislerini de katarak bilgilendirir.
D) Mecaz anlamlı sözcüklerden kaçınılır.
E) Dil göndericilik işlevinde kullanılır.

8. “Edebî metinlerdeki sözcükler günlük konuşma dilindeki anlamlarından sıyrılarak yan anlam değeri kazanır.” **ifadesiyle anlatılmak istenene aşağıdakilerden hangisi en yakındır?**

- A) Edebî metinlerde sözcükler gerçek anlamında değil yan anlamında kullanılır.
- B) Yan ve mecaz anlam kullanılarak kişiden kişiye değişebilen bir gerçeklik oluşturulur.
- C) Gerçek anlamlı sözcüklerle oluşturulan edebî metinler duyguların ifadesine yetmez.
- D) Günlük konuşma diliyle oluşturulan metinler edebî metin değeri olamaz.
- E) Her edebî metin mutlaka gerçek anlamından sıyrılmış sözcüklerle oluşturulur.

9. I. Didaktik metinlerde gerçek anlamlı sözcükler kullanılır.
 II. Sanatsal metinler olmuş olanı değiştirmeden olduğu gibi anlatır.
 III. Sanatın duyguları harekete geçirme ve estetik bir haz verme görevi vardır.
 IV. Edebî bir metin çağrışım gücü yüksek sözcüklerle kurulmalıdır.
 V. Kurmaca metinlerde anlatılanlar gerçek yaşamdan alınmış olabilir.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışlığı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

10. **Aşağıdaki önermelerden hangisinde bir bilgi yanlışlığı vardır?**

- A) Edebî metin yazıldığı dönemden bağımsız ele alınmalıdır.
- B) Hiçbir edebî metinde yaşanan gerçeklik olduğu gibi aktarılmaz.
- C) Sanatsal ifadelerin birden çok anlamı olabilir.
- D) Sanatsal metin öğretmez hissettirir, çağrıştıdır.
- E) Edebî metin bir güzel sanat etkinliğidir.

11. **Edebiyat ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**

- A) Edebiyat dil aracını kullandığından diğer sanatlara oranla edebiyatın ifade gücü daha fazladır.
- B) Edebî eser herhangi bir aracı olmadan orijinal yapısıyla her okuyucuya doğrudan ulaşabilen tek sanattır.
- C) Edebiyat bir sanattır ve bilimi etkileyemez, bilim ise edebiyatı etkilemektedir.
- D) Edebiyat hiçbir maddi malzemeye, alete, mekâna bağlı olmayan tamamıyla zihni bir sanattır.
- E) Günlük konuşmada ve diğer alanlarda kullanılan dille edebî dil birbirinden oldukça farklıdır.

12. **Aşağıdakilerden hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?**

- A) Edebî eserler dönemin toplumsal hayatını yansıtır.
- B) Edebiyat dolaylı olarak tüm bilim dallarından faydalanabilir.
- C) Bir edebî eseri güçlü kılan dili kullanma şeklidir.
- D) Edebî eserler, deney ve gözlemlerin yardımıyla sistematik biçimde oluşturulur.
- E) Edebiyat toplumu etkilerken toplumdan da etkilenir.

D	C	V	B	C	C	E	C	B	D	D	V
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

1. Aşağıdaki cümlelerden hangisi sanatın tanımı için uygun değildir?

- A) Bir duygu veya düşüncenin bir malzemeden veya sestem, sözden faydalanılarak heyecan ve hayranlık uyandıracak şekilde ifadesidir.
- B) İnsanların duygu ve düşüncelerini kolay bir şekilde biçim vererek çeşitli araçlarla ifade etmeleridir.
- C) İnsanların; gördükleri, işittikleri, his ve hayal ettikleri olayları ve güzellikleri insanlarda estetik bir heyecan uyandıracak şekilde ifade etmesidir.
- D) İnsanın duygularının ilgi çekici ve en güzel şekillerde ifade edilmesidir.
- E) İnsanda estetik bir zevk ve heyecan uyandıran eser ve hareketlerdir.

2. Bir duygunun, düşüncenin ya da güzelliğin çizgi, renk, ses, söz, ritim gibi yöntemlerle estetik ve etkili bir biçimde anlatımına sanat denir.**Buna göre aşağıdakilerden hangisi bir sanat olmaz?**

- A) Edebiyat B) Resim C) Bilim
D) Mimari E) Bale

3. Aşağıdakilerden hangisinde bir bilgi yanlışlığı vardır?

- A) Edebiyatın konusu, genel anlamda insanla ilgili olan her şeydir.
- B) Edebî eser, insanda güzel duygular, estetik zevk ve heyecan uyandıran dil ürünleridir.
- C) Edebî eserlerde işlenen konu, yazarın konuyu ele alış biçimi, dil ve anlatım özellikleri edebiyatın içeriğini oluşturur.
- D) Bir edebî eser insanın iç dünyasının yansıması olsa da dış dünya gerçeklerinden de faydalanır.
- E) Edebiyat, duygu, düşünce, hayal ve olayların sadece yazıyla estetik bir şekilde anlatılmasıdır.

4. Sanatın ne olduğundan çok ne olmadığını açıklamak daha kolaydır. Sanat para kazanmak için bir uğraş değildir. Sanat yapmak için sanat yapılmaz. Sanat o an insanın bulunduğu duygu durumunun estetik hâlidir. Rastgele bir duyguya bürünüp duyulanarak bir yapıt oluşturulamaz. O sanat olmaz.**Bu parçada sanatla ilgili aşağıdakilerin hangisi vurgulanmaktadır?**

- A) Sanatçının bilimsel metotlarla eser yaratmaması gerektiği
- B) Sanatın bir geçim kaynağı olduğu
- C) Sanat eserinde insanı ilgilendiren gerçeklerin işlendiği
- D) Sanatçının duygularıyla esere yaklaşması gerektiği
- E) Para kazanmak amaçlı yapılan eserin sanat olmadığı

5. Dille ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Dil kuşaktan kuşağa aktarılan bir sistemdir.
- B) Dil bir iletişim aracıdır.
- C) Dil zamana, coğrafyaya ve toplumsal sınıflara bağlı olarak sürekli değişir ve gelişir.
- D) Diller anlam, ses, yapı vb. bakımlardan zamanla değişmez, kalıcıdır.
- E) Dil bütün ulusun ortak malıdır.

6. Bir toplumu oluşturan kişilerin düşünce ve duygularının o toplumda ses ve anlam bakımından ortak öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve gelişmiş sisteme ne ad verilir?

- A) İletişim B) Dil C) Kültür
D) Bilim E) Yaşantı

7. Dille ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Millî kimliğin ve kültürün oluşmasında çok önemli bir yeri vardır.
- B) Dil kullanıldığı yere ve zamana göre yeni anlam değerleri kazanabilir.
- C) Dil insanın kendisini ifade etmesinde etkin bir rol oynar.
- D) Hiçbir dil ortaya çıktığı dönemdeki hâliyle kalmaz.
- E) Dil, sadece somut dünyayı anlamlandırmada kullanılan bir iletişim aracıdır.

8. Kullandıkları malzemelere göre "mimari, edebiyat, bale" sanatları hangi seçenekte sırasıyla gruplandırılmıştır?

- A) Görsel Sanatlar - Ritmik Sanatlar - Fonetik Sanatlar
- B) Görsel Sanatlar - Fonetik Sanatlar - Ritmik Sanatlar
- C) Fonetik Sanatlar - Görsel Sanatlar - Plastik Sanatlar
- D) Plastik Sanatlar - Dramatik Sanatlar - Fonetik Sanatlar
- E) Dramatik Sanatlar - Plastik Sanatlar - Fonetik Sanatlar

9. Aşağıdakilerden hangisi edebî metinlerin bir özelliği değildir?

- A) Okuyucuda estetik bir haz uyandırır.
- B) Öğretici bir yanı vardır.
- C) Yan ve mecaz anlamlı sözcükler kullanılır.
- D) Sanat yapma kaygısı güder.
- E) Gerçeğin kurgulanmış hâlidir.

10. Edebiyatla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Edebî eserin dili günlük konuşma dilinden farklıdır.
- B) Her edebî eserin bir sanat değeri taşımasına gerek yoktur.
- C) Edebî eserler, dilin tüm incelikleri kullanılarak özenli bir üslupla yazılır.
- D) Edebî eserde gerçek değiştirilip sanatçının düşüncesinde yeniden kurgulanır.
- E) Bir edebî eseri ölümsüz kılan onun insan duygularını yansıtabilme kapasitesidir.

11. Edebî metinlerle bilimsel içerikli bir öğretici metnin ortak yanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gerçeğin sanatçıya göre kurgulanışı ikisinde de aynıdır.
- B) Kullanılan sözcüklerin anlam değerleri benzerdir.
- C) Doğruluğa, gerçeğe ulaşma kaygısıyla yazılmaktadırlar.
- D) Çeşitli bilim dallarından faydalanmaktadırlar.
- E) İki tür de öznel (kişisel) yargılar içermektedir.

12. Sanatçı yaptığını ortaya koyarken aşağıdakilerden hangisini ağırlıklı olarak amaçlamaktadır?

- A) Topluma örnek davranışlar göstermeyi
- B) Her yönüyle insanın duygularını yansıtmayı
- C) Gerçeklere ulaşmayı
- D) İnsanlığa katkı yapacak deneyleri kurmayı
- E) İnsanların gerçekçi düşünmesini sağlamayı

D	D	B	B	B	E	B	D	E	E	C	B
12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Dil Bilgisi - Dilin Kullanımından Doğan Türler

Bir dilin kullanıldığı coğrafyadaki farklılık, inanç ve kültür farklılığı, komşu dillerin etkisi, yaşayış biçimi gibi bölgesel ve kültürel farklılıklar dilin çeşitlenmesine ağız, şive ve lehçelerin oluşmasına neden olmaktadır.

Lehçe: Bir dilin yazılı olarak takip edilemeyen döneminde kendisinden ayrılmış kollarına denir. Yakut lehçesi ve Çuvaş lehçesi olarak Türk dilinin iki lehçesi mevcuttur.

Şive: Coğrafi ve sosyal ayrılıklar sebebiyle bir dilin ses, şekil yapısı ve kelime dağarcığı bakımından zamanla birbirlerinden ayrılan dallarına verilen addır. Türkiye Türkçesi, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe, Türkmençe, Azerice vb.

Ağız: Şivelerin kapsadığı bölgelerden daha küçük bölgelere özgü olan ve şivelerin birbiriyle olan farklılığından daha az farklar gösteren dil türüne denir. Yani bir bölge içerisinde farklılıklar gösteren dil türüdür. İstanbul ağzı, Rumeli ağzı, Adana ağzı, Diyarbakır ağzı vb.

Ortak Dil (Standart Dil) : Bir ülke içerisinde yaygın olarak kullanılan, o ülkeye egemen olan dile ortak dil denir. Ülkemizde İstanbul ağzı ortak dildir.

Konuşma Dili ve Yazı Dili

İnsanların günlük hayatta birbirleriyle iletişim kurarken kullandıkları dildir.

Yazı dili ise bir ülkede anlaşmayı sağlamak için yazıda kullanılan ortak dildir. Kitap dili, edebî dil ya da kültür dili olarak da adlandırılabilir.

Konuşma dili ile yazı dili arasında çeşitli farklılıklar bulunmaktadır. Konuşma dili yazı diline göre kuralsız ve daha hızlı bir değişme, gelişme gösterir. Yazı, çok daha sonra bulunduğu için konuşma dilini temel almak gereklidir. Yani yazı dili temelde konuşma diline dayanmaktadır. Ancak bir geleneği, kendine özgü kuralları, biçimleri olan bir dildir. Konuşmada farklı yörelerde farklı şekilde söylenen sözcükler yazıya geçirilirken kurallara ve geleneğe uygun bir şekilde yazılmaktadır.

Hatırlatma

Hatırlatma

Bazı diller, kendilerine yazılı edebî bir dil oluşturmuş, bazıları ise sadece konuşma dili düzeyinde kalmış ve bunlar yazıya geçirilemedikleri için geleceğe taşınamamış ve yok olmuşlardır.

Bilgi Kutusu

Konuşmada bir basitlik, sadelik, özgürlük; yazıda ise işlenmişlik, yerine göre karmaşıklık ve en önemlisi de kurallıdır.